

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Tarih Bölümü

Türk Teşkilat Tarihi I

Türk Devleti'nin Temel Unsurları

5. Hafta

özenilen üniversite

1 Türk Devleti'nin Temel Unsurları

1.1 Halk (kün)

Tanrının kut vasıtası ile idare etmek üzere görevlendirdiği hükümdar çevresinde toplanan ve onun iktidarını tanıyan kitleye duyulan ihtiyaç kaçınılmazdı. Bu açıdan devletin teşkili ve gelişmesi aşamalarının her birisinde maddi birer unsur olarak nüfus-halk vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkler halk için “kün-gün” ifadelerini kullanmışlardır. Göktürk Abidelerinde defalarca zikredildiği üzere halkına seslenmekte ve adeta hesap vermekte olan hükümdar Türk bodunu ifadesini kullanmıştır. Türk Devlet telakkisinin bir unsuru olarak devlet hükümdar ve ailesinden ibaret sayılmamıştır. Aksi durum daha çok siyasi hürriyetin ve çalışma serbestiyetinin bulunmadığı toplumlarda görülmektedir. Ailelere ait hususi mülkiyetin varlığı, şahsi teşebbüse müsaade edilmesi Türk milletinin devleti teşkil etmesi sürecindeki önemli unsurlarındandır. Bu ise taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde mülkiyet hakkının bulunması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Türk halkı bu açıdan bağımsızlığına fazlası ile düşkün olmasını sağlayan bozkır tarzı teşkilatlanmanın da etkisi ile sıklıkla yer değiştirmiş, bir diğer Türk boyları ile mücadeleye girmiş ve farklı coğrafyalarda çeşitli siyasi teşekküller meydana getirebilmiştir. Türklerin buldukları coğrafya ve teşkil ettikleri içtimai yapı dâhilinde sınıflar teşekkül etmemiştir. Bu ise sınıflar arası bir rekabetin oluşmasını önlediği gibi köleliğin de görülmemesini sağlamıştır. Türklerin işgücü açıklarını kapatmak üzere köleye-insana ihtiyaç duymalarını sağlayan şey ise onların askeri açıdan da güçlü olmalarını sağlayan “at” idi. At vasıtası ile Türkler yerleşik toplumların adeta kaçınılmaz bir şekilde ihtiyaç duydukları işgücünü köleliğe itibar

etmeden karşılayabilmişlerdir. Bu açıdan eski Türkçe metinlerde köle manasında bir kelimeye tesadüf edilmemesi de ayrı bir delildir¹.

Devletin teşkilinde nüfusa verilen önem özellikle kalabalık Çin'in hemen yanında yaşamak durumundaki Türkler açısından daha da önemli bir hal almıştır. Bu sebepten Türk hükümdarları *az milleti çok kılmak* hususundaki çabalarına işaret etmişlerdir. Devletin nüfus politikasının çoğalmak şeklinde olduğunu gösteren ve bu haliyle *halka-küne* önem atfeden çok sayıda örnekler mevcuttur. Cengiz Han'ın akınları esnasında hâkim olduğu topraklardaki ahaliyi öldürmesi üzerine Doğu Türkistan'da bir Türk'ün Cengiz Han'a insanları öldürerek toprağı ve ülkeyi boş bıraktığını, oysaki devletin insan ve topraktan meydana geldiğini belirtmesi ayrıca dikkate değerdir².

1.2 Kanun (törü)

Devleti elinde tutan ve ona Tanrı'dan aldığı yetki ile hükmeden hükümdarın halkı yönetirken nizami davranması, kanunlara-törü'ye uyması beklenmekteydi. Hatta hükümdarın her istediğini yapmak, istediği gibi hükmetmek şeklinde düşünülebilecek bir yetkisi de yok idi. Onun meşruiyeti ve yetkisi ancak törü ile belirlenmiş sınırlar dâhilinde ve ona uygun olarak mümkündü. Aksi halde halkın hükümdarın idare etmek hususundaki meşruiyetine şüphe ile bakması durumu ortaya çıkacak, kutunu kaybetmiş olduğu düşünülerek iktidardan uzaklaştırılacaktı. Yani devletin teşkili ve devamlılığı için halkın asayiş ve güvenliğinin temini, adaletli bir şekilde yönetimi şarttı³.

¹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2003, s. 237-241.

² Mehmed Niyazi, *Türk Devlet Felsefesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, s. 41.

³ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2003, s. 246-247.